

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНЕ ПОЛЕ ПОНЯТТЯ «РАДІСТЬ» У НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

У статті розглянуто та описано лексико-семантичне поле «радість». Виявлено лексичні одиниці, які репрезентують поняття «радість» у німецькій мові. Виокремлено групи лексичних одиниць, які формують лексико-семантичне поле «радість» за особливими семантичними ознаками.

Ключові слова: лексико-семантичне поле, лексична одиниця, радість.

Постановка проблеми. Оскільки поле є основною структурою, яка організовує тезаурус мови, то дослідження лексико-семантичних полів має важливе значення для виявлення лінгвістичних основ міжкультурної комунікації. Перш ніж вербалізувати свою думку в мову, людина складає програму своєї промови, добираючи необхідну їй лексему для реалізації необхідної інформації.

Аналіз актуальних досліджень. У сучасній науці лексико-семантичне поле розглядається як спосіб існування лексичних засобів із спільними ознаками [3, с. 209]. Особливої уваги даному питанню надавав німецький лінгвіст Й. Трір, який доводив, що слова існують в свідомості людини за групами, утворюючи смислову сферу. На його думку, мова представляє собою стабільну замкнену систему, в якій все отримує сенс тільки із цілого [3, с. 207].

Також польовий підхід до вивчення лексики застосовували Ю. Н. Караулов, Ф. П. Філін, С. Д. Канцельсон, М. С. Ротовий, А. А. Уфимцев.

Метою дослідження є вивчення семантичної області поняття «радість» за допомогою лексичних одиниць, які репрезентують досліджуване поняття в німецькій мові, а також проаналізувати їх згідно з виявленими в тлумачних словниках одиницями.

Завдання: визначити групи слів, які формують лексико-семантичне поле «радість» у німецькій мові.

Виклад основного матеріалу. Семантична область досліджуваного поняття «радість» включає в себе емоційну перцепцію подій, які відбуваються в людському житті, а також реакцію на них. Емоції і почуття – це відношення людини до об'єктів, з якими вона зіштовхується у своєму житті [5, с. 20].

Емоційний настрій впливає на ступінь розкриття фізичного та духовного потенціалу людини. Найбільш повному розкриттю потенціалу

особистості сприяє відчуття радості. Згідно з тлумачним словником С. І. Ожегова поняття «радість» – це: 1) веселе почуття, відчуття великого душевного задоволення, відчувати радість, доставити радість, у нестямі від радості (дуже радий); 2) те, що (той, хто) викликає таке почуття, радості життя; 3) радісна, щаслива обставина [4, с. 630].

Радість має біологічну та соціальну функції. Біологічна проявляється в психологічному стані людини, а соціальна проявляється у взаємодії з іншими людьми. Функції емоції «радість» показують, що семантична область досліджувало компонента може входити в такі лексичні одиниці, як бадьорість, спокій, упевненість в собі, у власних силах, довіра до оточуючих. У нашому дослідженні ми будемо розглядати лексичні одиниці з основною домінантою радість – “Freude”.

Аналіз синонімічного ряду ключового слова показав, що значення лексичної одиниці “Freude”, а також дієслова “freuen” і прикметника “freudig” – слів близьких за значенням і походженням – знаходить в мові досить широке коло мовних репрезентантів. Саме через таку кількість репрезентантів ми структурували їх за трьома групами, яким притаманні певні ознаки.

До першої групи відносяться лексеми, які можуть бути схарактеризовані наступним чином: *“Freude” ist Frohsein, mehr als Vergnügen, etwas weniger als Lust. Це: amüsan, erfreuen, genussvoll, genüsslich, die Freudigkeit, die Fröhlichkeit, freuen, freudig, freudenreich, fröhlich, die Frohheit, genussfreudig, lächeln, die Empfindung, erfreut, erfreulich, froh, frohgemut, glücklich, das Gefühl, abstinent, aufstrahlen, versüßen, die Glückseligkeit, Gemütlichkeit* [8, с. 570; 572].

Лексичні одиниці, які задовольняють це визначення, позначають саме почуття, тобто радісний стан людини. Дієслова *freuen (Freude empfinde, voller Freude über etwas sein), erfreuen (jemandem Freude bereiten, in freue Stimmung versetzen)*, прикметники *freudig (von Freude erfüllt, Freude bereitend), erfreulich (freudig stimmend)* відносяться також до першої групи і виражають це почуття. Коли людина відчуває радість, то їй працюється легше, жити краще.

Друга група складається з лексичних одиниць, які відображають поняття «радість», змушуючи людину бути в дуже гарному настрої. До таких лексем належать: *der Rausch (durch Genuss von zu viel Alkohol, von Drogen hervorgerufender Zustand)* – це перебільшений захоплюючий стан.

Дієслово *lachen* (*eine bestimmte Gefühlsregung (Freude) lachend ausdrücken*), показує нам, що людина, яка зазвичай сміється, перебуває в стані радості, сповнена щастя. Радісна людина бачить світ і все, що її оточує, зовсім в інших кольорах.

Радість також може означати бадьорий, радісний душевний стан. Наприклад, лексична одиниця *der Stolz (Selbstbewusstsein und Freude über einen Besitz, eine Leistung)*, яка має значення упевненості в собі і радості від досягнень. Це почуття упевненості в собі передається і оточуючим людям, які знаходяться поруч.

Наступну групу дають лексичні одиниці, в яких особливо часто вказується причина чи джерело радості: *“Freude” ist Gefühl von Glück oder Zufriedenheit, das mit Person oder Sache verbunden ist: begeistern, das Amulett, der Aventurin, beglückwünschen, die Beglückwünschung, begünstigen, beseligen, gratulieren, die Begier, bezaubern, der Enthusiast, der Konsum, der Genüßling, das Fest, die Freudenbotschaft, das Freudenmahl, der Freudentanz, die Genießbarkeit, der Spieltrieb, glückbringend, die Glücksfee, das Glückskind, der Glücksklee, der Glückspfennig, der Glückspilz, das Glücksrad, der Glücksritter, Glückssache, der Glücksstern, das Los, der Glücker, der Glücksumstand, die Glückzahl, der Glückwunsch, der Stern, die Swastika, nett, rosig, der Quatsch, erwischen* [7, с. 126-131].

В окрему групу можна винести слова, які мають негативний відтінок значення. Ці одиниці були знайдені в тлумачних словниках. Хоча ці лексеми належать до цієї групи, вони містять компонент, який є предметом дослідження. До цих одиниць належать: *das Pech, traurig, unglücklich, unglücklichselig, unglücklicherweise, der Unfall, die Unglückseligkeit, das Unglückskind, die Unglücksnachricht, der Unglücksort, der Unglücksrabe, die Unglücksstelle, der Unglücksvogel, der Unglückswagen, der Unglückswurm, das Unglückszeichen, das Verderben, austräumen*.

Усі лексичні одиниці будуть несуть негативну інформацію, яка впливає на почуття людини. Наприклад, *der Unglückstag (Tag, an dem ein Unglück geschehen ist oder Tag, der für jemanden unglücklich verlaufen ist)* – це день, коли відбулося нещастя. Звичайно, що в цей день людина не відчула радості, це день, який пішов не за планом.

Дуже схожа за значенням лексична одиниця *Pech (unglückliche Fügung; Missgeschick, das jemandes Vorhaben, Pläne durchkreuzt)* – якась нещаслива

подія. Неприємна подія може викликати негативні емоції. Радість – це величезна сила, а нещастя може зруйнувати все навколо.

Висновки. Лексико-семантичне поле «радість» у німецькій мові представлено трьома групами лексичних одиниць, які характеризують основне досліджуване поняття. Виокремлюється також особлива група слів, які з будовою подібні до тих, що реалізують почуття радості німецькій мові, але за семантикою протилежні до них.

ЛІТЕРАТУРА

1. Васильев Л. М. Теория семантических полей // Вопросы языкознания. –1971. – № 3 – С. 105–113.
2. Изард К. Эмоции человека / К. Изард. – М. : Изд-во МГУ, 1980. – 464 с.
3. Кочерган М. П. Загальне мовознавство : [підручник] / М. П. Кочерган. – К. : Академія, 2001. – 361 с.
4. Лекомцев Ю. К. Дискретные лексические поля и строение семантических единиц (Опыт формальной теории) / Ю. К. Лекомцев // Известие АН СССР. Серия литературы и языка. – 1979. – № 3. – С. 207–218.
5. Словарь русского языка / С. И. Ожегова. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Азъ, 1994. –908 с.
6. Толковый словарь русского языка / под редакцией Д. Н. Ушакова. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://ushakovdictionary.ru/> (дата обращения 30.01.2017).
7. Duden Das Herkunftswörterbuch. – Mannheim, Leipzig, Wien, Zürich, 2007.– S. 960.
8. Duden Sinn- und sachverwandte Wörter. – Mannheim, Leipzig, 1997. – S. 863.
9. Digitales Wörterbuch der Deutschen Sprache. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.dwds.de/>
10. Deutsches Wörterbuch von Jacob Grimm und Wilhelm Grimm. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://woerterbuchnetz.de/DWB/>

Нестерова А. И. Лексико-семантическое поле понятия «радость» в немецком языке.

В статье рассмотрено и описано лексико-семантическое поле «радость». Выявлено лексические единицы, которые представляют понятие «радость» в немецком языке. Выделены группы лексических единиц, формирующих лексико-семантическое поле «радость» по особым семантическим признакам.

Ключевые слова: лексико-семантическое поле, лексическая единица, радость.

Nesterova A. The lexical-semantic field “joy” in German.

The lexical-semantic field “joy” is described in this article. The lexical units which represent the notion “joy” in the German language are revealed. The groups of lexical units forming the lexical-semantic field “joy” are distinguished on the basis of special semantic features.

Key words: lexical-semantic field, lexical unit, joy.